

KONTROLLÜ TESLİMAT*

Johan Peter Wilhelm Hilger**

Çeviren: Doç. Dr. Çetin ARSLAN***

I. GİRİŞ

Kontrollü teslimat, uluslararası örgütlü suçları etkili şekilde ortaya çıkarmak için suç soruşturması organları tarafından kullanılan vazgeçilmez nitelikte bir araçtır. Almanya’da bu kavramdan kontrollü ithalat, kontrollü ihracat ve kontrollü geçiş anlaşılmaktadır.

Kontrollü teslimat Almanya’da bir kanun tarafından düzenlenmemiştir. Bu yöntem uygulamada, suç soruşturma makamlarının operasyonel takdir yetkisine bağlı olup; münferit düzenlemeler soruşturma sürecini yürütmekle yetkili makamların yönergelerinde bulunabilir. Kolluk, söz konusu talimatlara uymak zorundadır [Alman Ceza Muhakemesi Kanunu (StPO) md. 161, 163]. Almanya’da yıllardır düzgün bir şekilde işleyen sistem, aynı zamanda komşu Avrupa ülkelerindeki güvenlik güçleriyle işbirliği halinde uygulanmaktadır. Bu tür soruşturmalarda sağlanan başarı ise çoğunlukla olağanüstüdür.

II. İLKELER VE ÇERÇEVE

Almanya’da hukukun üstünlüğü ilkesinden kaynaklanan kovuşturma zorunluluğu ilkesi geçerlidir (StPO md. 152, 161, 163). Buna göre soruşturma makamları, suç hakkında bilgi sahibi olduklarında veya bir suçun işlendiği şüphesi oluştuğunda; özellikle suçu ortaya çıkarmak için gereken önlemleri gecikmeksizin almak zorundadırlar. Bu durum, soruşturma makamlarının suç soruşturmasını başlatıp başlatmamak konusunda herhangi bir takdir hakkına sahip olmadığı anlamına gelmektedir. Yani, gerekli soruşturma işlemlerini yapmakla yükümlüdürler.

Öte yandan, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. maddesinin 1. paragrafında düzenlenen “*makul sürede*” hareket edilmesi yükümlülüğü

* **CONTROLLED DELIVERY**, “Resource Material Series No.58 of UNAFEI (United Nations Asia and Far East Institute)”, (http://www.unafei.or.jp/english/pdf/RS_No58/No58_10VE_Hilger1.pdf, 21.08.11). Makale adı geçen kuruluş ve yazardan izin alınarak Türkçe’ye çevrilmiştir.

** Eski Adli Sistem Bölüm Başkanı, Federal Adalet Bakanlığı, Almanya

*** Yargıtay Cumhuriyet Savcısı

Almanya için de geçerlidir. Bu durum ise, suç ithamı (soruşturması) için gereken işlemlerin gecikmeksizin gerçekleştirilmesi anlamına gelmektedir.

Bununla birlikte anılan ilkelerden arama, elkoyma veya yakalama gibi işlemlerin gecikmeksizin yapılması gerektiği sonucunu çıkarmamak gerekir. Aksine, Cumhuriyet savcılığı bir suçu aydınlatmak için ne zaman, hangi aşamada önlem alınması gerektiği hususunda operasyonel takdir hakkına sahiptir. Ancak buradaki en önemli ilke, söz konusu takdir yetkisinin kullanımının suçun hızlı bir şekilde ortaya çıkarılmasına zarar vermemesidir.

Kovuşurma mecburiyeti ilkesi, bu tedbirler alınmaması halinde soruşturmanın zarar göreceği ve özellikle kanıtların kaybolabileceği konusunda belirli bir tehlike bulunmadıkça, özel bir soruşturma ve müdahale tedbiri almayı zorunlu kılmamaktadır.

Almanya'da, failin mahkeme önüne getirilmesi hususunda yasal bir zorunluluk bulunmamaktadır. Sanığın mahkûm edilmesinin sağlanması yeterlidir. Bir bütün olarak bakıldığında, bu şu anlama gelmektedir: Kovuşturma mecburiyeti ilkesi, makul sürede hareket etme ilkesi ve kontrollü teslimat konuları birbiriyle çelişkili olmayan, bilakis uyumlu şekilde yekdiğerini tamamlayan hususlardır. Çok erken, hızlı veya aşırı bir müdahale ya da yakalama veyahut el koyma halinde, fiilin ortaya çıkarılması olanakları kısıtlanacağından, somut olayda soruşturma işlemlerine zarar vereceği aşikârdır. Eğer kontrollü teslimat somut olayın gereklerine göre uygulanmamış, çok erken müdahale edilmiş ise, bu durumda kovuşturma zorunluluğu ilkesi fiiliyatta doğru bir şekilde anlaşılmamış demektir. İzlenecek prensip şudur: Çok erken müdahale, soruşturma makamlarının çok geç müdahalesi kadar zararlıdır; zira bu durum, soruşturmaların olası başarısını düşürecektir.

Doğal olarak, bazı durumlarda makul süre içinde hareket etme ve kovuşturma mecburiyeti ilkeleri, kontrollü teslimatın iptal edilmesi veya durdurulmasını gerektirebilir. Kontrollü teslimat operasyonu, örneğin, bu süreçte görevli olan kişiler için çok tehlikeli olabilir. Benzer şekilde, insan ticareti örneğinde olduğu üzere, kontrollü teslimatın konusu açısından zarar tehlikesi söz konusu olabilir ki, bu durumda tedbir uygulanmamalı veya iptal edilmelidir.

III. MÜNFERİT SORUNLAR

Bu değerlendirmelerin dayanağı olan, ceza soruşturma yönetmeliğinin 29 a-29 d maddeleri esas olarak aşağıdaki hususları öngörmektedir:

A. 29 a

Kontrollü teslimat, suç soruşturması makamlarının gözetiminde eşya, çalıntı mal, silah, uyuşturucu vb. maddelerin ülke toprakları üzerinden üçüncü bir ülkeye yasadışı yollarla naklidir. Bu bağlamda kontrollü çıkış, ülke topraklarından yabancı bir ülkeye yasadışı nakliyenin; kontrollü giriş ise, yabancı bir ülkeden ülke topraklarına yasadışı nakliyenin izlenmesidir.

B. 29 b

Kontrollü nakliye, sadece örgüt liderlerinin/elebaşlarının başka şekilde tespit edilmesinin veya dağıtım kanallarının ortaya çıkarılmasının olanaksız olduğu hallerde mümkündür. Bu izleme suçla ilgili kişi ve mallara her zaman ulaşılabilecek şekilde yürütülmelidir.

Bunun yanında, teslimat ve ihracat için aşağıda belirtilen hususlar yabancı devletler tarafından sağlanmalıdır:

- (i) nakliyatı sürekli olarak izleme güvencesi,
- (ii) kuryeleri, elebaşlarını, alıcıları soruşturma; uyuşturucu, silah, çalıntı mal ve eşyalar ile benzerlerine el koyma; failerin mahkûmiyeti ve haklarındaki hükümlerin infazı için çaba sarf etme güvencesi ve
- (iii) Alman ceza kovuşturma makamlarının ilgili devletin soruşturma sürecinden sürekli olarak haberdar edilme güvencesi.

C. 29 c

Kontrollü teslimatta, suçla ilgili Alman savcılığında herhangi bir soruşturma işlemi mevcut değilse, sınırdan geçirilmek suretiyle ülke topraklarına getirilen suç konusu mallarla ilgili işlemler kural olarak cumhuriyet savcısının sorumluluğundadır. Bu kural aynı zamanda kontrollü ithalat için de geçerlidir. Kontrolü ihracatta, işlemler prensip olarak aktarımın başlatıldığı bölgenin cumhuriyet savcısı tarafından yerine getirilmektedir.

D. 29 d

Kontrollü nakliyyeye ilişkin karar, görevli ve yetkili cumhuriyet savcısı tarafından alınır. Ülke topraklarından çıkış olması halinde, görevli savcı çıkış yapılan yerin cumhuriyet savcısını bilgilendirilir. Soruşturma bunun dışında bir yerde de sürüyorsa, giriş yerinin görevli ve yetkili cumhuriyet savcısına da bilgi verilir.

Gümrük ve polis memurları ile yetkililer karar veya bilgiye ihtiyaçları olduğunda, prensip olarak sorumlu cumhuriyet savcısına başvururlar.

Savcılık ve polis için bağlayıcı olan nispeten katı kurallar, kontrollü teslimatın soruşturmada kullanılabilir tek ve son çare olduğunu ortaya koyar. Keza, kovuşturma mecburiyeti ve makul süre içinde hareket etme ilkeleri, failerin yurt içinde veya yurt dışında gecikmeksizin mahkûmiyetlerini de sağlar.

IV. SONUÇ

4

Başta belirtildiği üzere, kontrollü teslimat Almanya'da başarı oranı yüksek ve işlevselliğe sahip sürekli bir uygulamadır. Kişisel düşünceme göre, bu konuda hiçbir yasal düzenlemeye ihtiyaç bulunmamaktadır.

Uluslararası örgütlü suçlar dünyadaki ticaret kanallarını giderek genişlettikçe, kontrollü teslimatın gitgide daha da büyük bir önem kazandığı açık bir gerçektir. Suçun etkili bir şekilde tespit edilmesi, kontrollü teslimatın dünya üzerinde pratik ve uygun bir ağ oluşumu içinde uygulanması halinde mümkündür.

Diğer taraftan kontrollü teslimatın, organize suçun bağlantıları ve ticaret kanallarının giderek girift hale gelmesi sebebiyle daha da karmaşıklaştığı gerçeği göz ardı edilmemelidir. Bu durum, örgütlü suçta erişimin kolay olmaması halinde, daha da zorlaşır. Burada kontrollü teslimat, *-gizli soruşturmacı örneğinde olduğu üzere-* diğer soruşturma yöntemleriyle çakışmakta; bunlar çoğunlukla kontrollü teslimata dâhil olmaktadır. Organize suçta erişim kolay olmadığı takdirde, gizli soruşturmacılarla suç örgütlerine sızmak da oldukça zorlaşacaktır. Bununla beraber, eğer koşullar daha da ağırlaşır, bu durum, kontrollü teslimat için suç konusu malların yasadışı naklini başından itibaren belirlemeyi ve gerekli olan ivedi tedbirleri almayı daha zor hale getirecektir.